

DŽ. M. KUCI

ISPOVEST I DVOJNE MISLI: TOLSTOJ, RUSO, DOSTOJEVSKI¹

U Knjizi II svojih *Ispovesti*, Avgustin pripoveda o tome kako su, u dečaćkim godinama, on i nekoliko njegovih drugara ukrali čitav tovar krušaka iz susedovog vrta, i to ne iz želje da se pogoste (štaviše, bacili su ih svinjama) već zbog uživanja u zabranjenom činu. Bili su, dakle, bez potrebe pohlepni, zli „ni za što“, jer njihovoj „zloći nije bilo drugoga uzroka osim samoga zla“. Počinili su to „ne tražeći ništa sramotom, nego sramotu samu... Stid [ih] je bilo što ni[su] bez stida“.²

U vremenu predašnjem o kom govore *Ispovesti*, ova pljačka pobuđuje stid u srcu mladoga Avgustina. Ali želja dečaćkog srca (u sećanju zrelog čoveka) upravo je taj osećaj stida. I srce mu nije posramljeno (ukoreno) spoznajom da želi da spozna stid: naprotiv, spoznaja vlastite želje kao sramotne u isti mah zadovoljava želju za doživljajem stida i pothranjuje osećaj stida. A taj osećaj stida istovremeno se doživljava sa zadovoljstvom i prepoznaje, ako se uopšte prepozna, kroz samosvesno traganje, kao dalji izvor stida; i tako do beskraj.

Negde u „bezbrojnim poljima, špiljama i zakucima“ sećanja (X, 17, str. 223), stid i dalje živi u zreлом čoveku. „Tko bi znao razmršiti taj vrlo zamršeni i zapleteni čvor? Ružan je, neću na njega misliti, neću ga gledati“ (II, 10, str. 41). Avgustinova muka uistinu je kao bunar bez dna. On bi da sazna šta leži na početku zapetljane pređe upamćenog stida, gde mu je ishodište, ali nit je beskrajna, stupnjevi poniranja u sebe nužni da bi se dospelo do njenog početka ne mogu se ni prebrojati. A opet, dok se ne suoči sa izvorom iz kog je sramotni čin potekao, sopstvo ne može da pronađe mir.

Ispovest je komponenta u sledu koji čine prestup, ispovest, pokajanje i oprost. Oprost podrazumeva kraj epizode, zaključivanje poglavlja, oslobađanje od pritiska sećanja. Oprost je dakle u ovom smislu nužan cilj svake ispovesti, bila ona sakralna ili svetovna. Nasuprot tome, prestup nije temeljna komponenta. U Avgustinovoj pripovesti, krađa krušaka jeste prestup, ali potrebu za ispovedanjem pokreće nešto što leži iza krađe – istina o njemu samom koju on još ne zna. Otuda je njegova priča o kruškama dvostruko ispovedanje nečega što on zna (samog čina) i nečega što ne zna: „Ispovjedit ću dakle što znam o sebi, a ispo-

¹ Izvornik: J. M. Coetzee, *Confession and Double Thoughts: Tolstoy, Rousseau, Dostoevsky*, u: *Doubling the Point, Essays and Interviews*, ur. David Attwell (Cambridge, Massachusetts; London, England: Harvard University Press, 1992). Prva verzija ovog eseja objavljena je u časopisu *Comparative Literature* 37 (1985). (Prim. prev.)

² St. Augustine, *Confessions*, prev. Albert C. Outler (London: SCM Press, 1955), II. iv, ix, str. 54–55, 59. [Citati i brojevi stranica prema: Sv. Aurelije Augustin, *Ispovijesti*, prev. Stjepan Hosu (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1973), II, 4, 9, str. 35–36, 40. (Prim. prev.)]